

individual institutions; knowledge of managing the functioning of the adult education system and operations related to the planning, organization, implementation and evaluation of adult courses, programs and activities for adult learning. It is concluded that the European education system is currently aimed at training adult education managers with a new type of thinking and an expanded role repertoire. The new pedagogical thinking is based on a qualitatively different system of values, focused on the development of an adult's personality. Such innovative trends are the result of the synthesis of scientific knowledge, which is constantly becoming more complex, which ensures the unity of social, cultural, general scientific and professional development of the personality of the education manager, increasing the level of professional and qualification requirements for him as a professional, formation of professional and personal qualities and values of managerial and pedagogical work in the subject area, development of abilities for self-development, self-regulation and self-realization in the professional sphere.

Key words: *manager of adult education, competencies, European educational space, professional training.*

УДК 378:37.03(510)

Чуїн

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

ORCID ID 0000-0003-4976-7555

DOI 10.24139/2312-5993/2021.08/263-278

ТРАНСНАЦІОНАЛЬНА ВИЩА ОСВІТА В КИТАЇ: ЦІЛЬОВІ ПРІОРИТЕТИ, НОРМАТИВНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ

У статті здійснено порівняльно-термінологічний аналіз поняттєвого апарату проблеми транснаціональної вищої освіти (ТНВЕ): вища освіта, інтернаціоналізація вищої освіти, транснаціональна вища освіта. Показано спільні та відмінні риси у трактуванні означених понять у вітчизняній, європейській/міжнародній та китайській термінологічних традиціях. Визначено цільові пріоритети розвитку транснаціональної освіти в Китаї на національному, інституційному та особистісному рівнях у їх соціально-економічному, суспільно-політичному та академічному вимірах. Проаналізовано державні нормативні акти, що регламентують надання ТНВЕ в Китаї починаючи з 2003 р. Окреслено організаційні засади транснаціональної вищої освіти в Китаї.

Ключові слова: *вища освіта, інтернаціоналізація вищої освіти, транснаціональна вища освіта, Китай.*

Постановка проблеми. Розвиток вищої освіти перетворився в сучасному світі на вагомий важіль забезпечення економічної конкурентоздатності держави та її соціальної стабільності. Справедливість такого судження доведена ефективними реформами вищої освіти Китаю, що відбувалися впродовж останніх десятиліть та мали наслідком радикальні кількісні та якісні прогресивні зрушення як в освітній, так і в економічній сфері. Зокрема, що стосується кількісних показників, студентські контингенти зросли в Китаї з 2005 р. по 2018 р. більш ніж вдвічі (з 20,601 млн. до 44,935 млн.) (UIS, 2018), що дозволило китайській системі вищої освіти

перетворитися на найбільшу в світі. Наведемо ще одну актуальну цифру, яка стосується кількості випускників вищої школи – висококваліфікованих фахівців, якими у 2022 році поповнюється економічна та соціальна сфери Китаю. Ця цифра сягне, за прогнозами, 10,76 млн., що на 1,67 млн. (близько 10 %) більше, ніж у 2021 р. Таке зростання є рекордним, як і багато інших цифр, що характеризують процеси масифікації вищої освіти Китаю.

Щодо якісних показників росту системи вищої освіти Китаю, найбільш вагомими вважаються позиції університетів у світових рейтингах. У даному контексті зазначимо тривалі цілеспрямовані зусилля уряду Китаю щодо перетворення кращих університетів країни на світові центри досконалості та, як результат, стрімкий прорив у світову університетську еліту, що, як і у кількісному зростанні, є безпрецедентним. У 2020 році Китай подвоїв кількість університетів, включених до Top-100 рейтингу газети «Таймс», від трьох до шести. Всі вони, крім того, покращили або зберегли свої показники в рейтингу 2021 р. Перша сотня університетів світу сьогодні включає такі китайські ЗВО: 1) Університет Цингхуа (Tsinghua University), що став першим азіатським університетом, який увійшов до THE Top-20 – 20-е місце (23-е в 2019 р.). 2) Пекінський університет (Peking University) – 23-е місце (24-е в 2019 р.); 3) Університет Фудан (Fudan University) – 70-е місце (109-е у 2019 році); 4) Університет науки та технологій Китаю (University of Science and Technology of China) – 87 місце (80-е у 2019 р.); 5) Університет Чжецзян (Zhejiang University) – 94 місце (107-е у 2019 р.); 6) Шанхайський університет Цзяо Тонг (Shanghai Jiao Tong University) – 100 місце (157-е у 2019 р.).

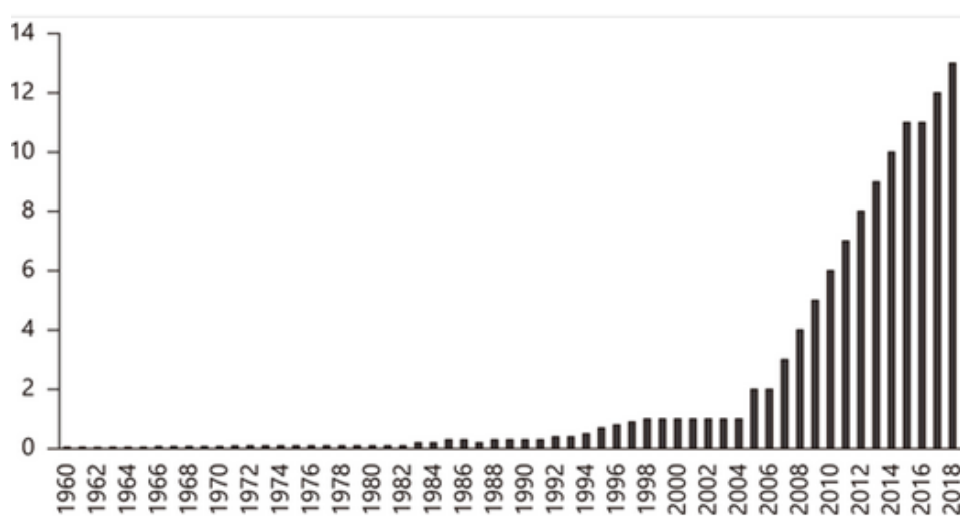
Варто зазначити, що три китайські виші, які зараз перебувають у Top-100 рейтингу газети «Таймс», ще в 2016 році займали місця в діапазоні від 200 до 300 місць (THE, 2021).

Китайські фахівці абсолютно переконані, що зусилля уряду їх країни щодо інтенсивного розвитку вищої освіти мають суттєвий зворотний вплив на розвиток економіки країни. На підтвердження тісного взаємозв'язку між освітніми ініціативами («Проєкт-211» (1993 р.), «Проєкт-985» (1998 р.), тощо) та зростанням економіки країни дослідники наводять дані щодо зростання ВВП Китаю за період до та після освітніх реформ, що відображено на поданому далі малюнку 1 (de Melo Costa, 2020).

Як видно з малюнку, у період, коли реалізація проєктів 211 та 985 стала відчутною, відбувалося швидке зростання ВВП країни.

Суттєву роль у перетворенні кращих китайських вишів на університети світового рівня, а ще більш точно – на «університети світового рівня з китайськими характеристиками» (world-class universities with Chinese

characteristics) (Sum, 2018), відіграли зусилля щодо інтернаціоналізації вищої освіти Китаю, яка має суттєву національну специфіку, зумовлену зовнішньо-та внутрішньо-контекстуальними особливостями функціонування ЗВО Китаю. До вагомих проявів інтернаціоналізації вищої освіти Китаю належать різні форми транснаціональної освіти, зокрема міжнародні університети, цільові пріоритети, нормативні та організаційні засади діяльності яких є предметом нашого розгляду.

Мал. 1. Зростання ВВП Китаю у 1960-2018 рр. у млрд. \$

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз тенденцій розвитку транснаціональної вищої освіти в Китаї передбачав звернення до широкого кола джерел, які ми класифікуємо відповідно до предмета дослідження за принципом «від більш загального до більш конкретного» таким чином:

- інтернаціоналізація вищої освіти у європейському/світовому просторі (Бойченко, 2013; Дебич, 2016; Сбруєва, 2019; Кремень, 2014; Knight, 2007; Van Der Wende, 2011 та ін.)
- інтернаціоналізація вищої освіти у Китаї (Huang, 2007; Cai, 2014; Welch, 2010; Yang, 2014 та ін.);
- транснаціональна освіта у світовому просторі (Healey, 2014; Lane, 2011; Tsiligiris, 2014 та ін.)
- транснаціональна освіта у Китаї (O'Malley, 2016; Yang, 2008; Xiao, J. 2017; Zhou, 2019 та ін.).

У цілому, джерельна база дослідження проблеми транснаціональної освіти в Китаї є достатньо широкою та різноманітною та представлена як науковими розвідками китайських, так і зарубіжних (американських, канадський, австралійських, британських тощо) науковців.

Підкреслимо значимість для розкриття досліджуваної проблеми діяльності спеціалізованих наукових інституцій, які здійснюють

цілеспрямований науковий пошук з питань транснаціональної освіти. Зокрема, це такі наукові групи та центри, як «Observatory on Borderless Higher Education», «Cross-Border Education Research Team», «Global Association of Transnational Education» та ін.

Суттєву роль у дослідженні розглядуваної проблеми відіграють публікації у спеціалізованих міжнародних наукових газетах та журналах, присвячених проблемам вищої, зокрема інтернаціональної та транс національної освіти у різних регіонах світу («University World News», «Higher Education», «Higher Education Policy», «International Journal of Educational Management», «Policy and Society», «Compare», «Tertiary Education and Management», «International Journal of Educational Development», «Comparative Education», «Journal of Marketing for Higher Education») та проблемам вищої освіти в Китаї («China Review International», «Harvard China Review», «Beijing International Review of Education», «Journal of Contemporary China», «Chinese Education & Society», «China Review», «Frontiers of Education in China» та ін.).

Метою статті є характеристика цільових пріоритетів, нормативних та організаційних засад транснаціональної вищої освіти в Китаї.

Методи дослідження. У статті використано такі методи наукового теоретичного дослідження: порівняльно-термінологічний аналіз з метою характеристики особливостей трактування ключових понять дослідження у вітчизняній, європейській/міжнародній та китайській термінологічних традиціях; систематизації та класифікації, що застосовано у процесі характеристики джерельної бази наукового пошуку; аналізу причинно-наслідкових зв'язків – для виявлення зумовленості мотивації розвитку транснаціональної освіти пріоритетами соціально-економічного розвитку Китаю; структурно-логічного аналізу – для виявлення нормативних та організаційних засад транснаціональної освіти в Китаї.

Виклад основного матеріалу. Цілісна характеристика досліджуваних процесів потребує, перш за все, порівняльно-термінологічного аналізу ключових понять наукової розвідки.

1. Порівняльно-термінологічний аналіз ключових понять дослідження

Поняття «вища освіта» трактується у словнику освітніх термінів ОЕСР, використання якого має глобальний вимір, як багатовимірне поняття. Воно включає в себе «всі види навчання, професійної підготовки або підготовки до дослідницької роботи на рівні вище середнього, що надається університетами чи іншими закладами освіти, які затверджені як заклади вищої освіти компетентними державними органами» (OECD, 1998).

В українському спеціалізованому термінологічному словнику «Національний світній глосарій: вища освіта» подано доволі розлоге визначення, яке охоплює як змістовий, так і структурний та інституційний аспекти розглядуваного феномену: «вища освіта (Higher / tertiary education): сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у вищому навчальному закладі / закладі вищої освіти (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною спеціальністю (кваліфікацією) на відповідному рівні вищої освіти, що за складністю є вищим, ніж рівень повної загальної середньої освіти.

Вища освіта надається на 5–8-му освітніх рівнях за Міжнародною стандартною класифікацією освіти та відповідає 5–8-му кваліфікаційним рівням Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя, 1–4-му кваліфікаційним рівням Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти, 5–9-му кваліфікаційним рівням Національної рамки кваліфікацій» (Кремень, 2014).

У Китаї термін «вища освіта» походить від концепції «вищого навчання» у конфуціанській традиції (Науное & Zha, 2007). У китайському освітньому контексті він використовується частіше, ніж термін післясередня освіта, що є характерним для американської термінологічної традиції. Зазначимо принагідно, що Китай має сьогодні понад 2000 університетів і коледжів. У рамках централізованої системи освіти Міністерство освіти (МО) контролює всі заклади вищої освіти шляхом формування політики, законодавства, планування, фінансування та оцінки діяльності й її результатів (Науное, 2011).

Трактування поняття «інтернаціоналізація вищої освіти» (IBO) має глобально визнане джерело – наукові розвідки північно-американської дослідниці Дж. Найт, згідно з якою інтернаціоналізація вищої освіти являє собою процес інтеграції міжнародного, міжкультурного або глобального виміру у цілі, функції або процес надання післясередньої освіти (Knight, 2008, с.21). Підкреслимо, що використане у визначенні Дж. Найт поняття «післясередня освіта» є у даному контексті тотожним поняттю «вища освіта».

У наукових джерелах, присвячених проблемі IBO Китаю, зазначаються відмінності у трактуванні поняття «інтернаціоналізація» у Західному світі та у «незахідних суспільствах» (non-Western societies). Зокрема, Р. Янг вказує, що «для незахідних суспільств принципово важливо сполучити вестернізацію, яку несе з собою міжнародний та глобальний

вимір, з коренізацією (indigenization), тобто з національною освітньою традицією. Особливо важливим такий підхід є для Китаю, унікальна культурна спадщина якого, у тому числі і традиція вищої освіти, є значно більш тривалою та багатою» (Yang, 2014).

Принципово важливою рисою стратегій інтернаціоналізації вищої освіти в Китаї дослідники вважають, крім названої вище коренізації, дуалізм. Дозволимо собі доволі розлогу цитату для пояснення сутності дуалізму ІВО в Китаї, оскільки надалі це допоможе нам у характеристиці цільових пріоритетів та організаційних засад транснаціональної вищої освіти, що є метою нашого дослідження. Згідно з висновками дослідника Філіс Лан Лін (Phylis Lan Lin), дуалізм ІВО в Китаї може означати двосторонньо направлений процес, що іноді може виглядати парадоксальним. Ось деякі з характеристик такого дуалізму:

1. Навчання за кордоном китайських студентів та навчання іноземних студентів у Китаї (імпорт та експорт студентів);

2. Трансформація навчальних програм (адаптація західних навчальних програм і збереження у навчальних програмах китайських освітніх традицій);

3. Інтернаціоналізація викладацького складу (імпорт міжнародного контингенту викладачів та експорт китайських викладачів як запрошених науковців);

4. Навчання в Китаї та трансфер до партнерських університетів за кордоном за програмою подвійного диплома (отримання як китайської, так і американської освіти);

5. Вкладання китайським урядом грошей у вищу освіту, щоб зробити свою систему конкурентоспроможною в усьому світі, а також посилення своєї ролі у керівництві міжнародними програмами (подвійна роль уряду: підтримка та контроль);

6. Подвійний статус китайських ЗВО: китайські виші є одночасно академічними інституціями та державними установами, що реалізують державну політику та цілі;

7. Перетворення ІВО на національний пріоритет: китайський уряд підтримує міжнародне співробітництво і регулює співпрацю (подвійні ролі китайського уряду). Хоча, з одного боку, Китай вітає у себе діяльність ЗВО з іноземних країн (особливо закладів з високою репутацією), з іншого боку, урядові постанови наполягають на прямому контролі, який зазвичай відсутній у подібних угодах в інших країнах (Lan Lin, 2019).

Ключовим для нашого дослідження є також поняття «транснаціональна вища освіта» (transnational higher education – TNHE). В

аналітичних розвідках міжнародних організацій, зокрема у документах ЮНЕСКО та Ради Європи ТННЕ визначено як «всі типи здобуття вищої освіти, за якої студенти перебувають у країні, відмінній від тієї, де базується заклад освіти, який надає диплом» (ЮНЕСКО/Рада Європи, 2001).

Саме таким чином інтерпретують принципів організації підхід до розуміння транснаціональної освіти і у Китаї.

2. Характеристика цільових пріоритетів транснаціональної вищої освіти в Китаї.

Характеризуючи цільові пріоритети розвитку ТННЕ в Китаї виокремлюємо національний, інституційний та особистісний рівні їх розгляду.

На *національному рівні* найбільш важливими є соціально-економічний та суспільно-політичний аспекти розгляду. Соціально-економічний аспект розвитку транснаціональної вищої освіти полягає у зростаючій зацікавленості Китаю як держави у підвищенні якості та кількості висококваліфікованих фахівців з вищою освітою, які набувають можливості отримати освіту міжнародного рівня вдома, у своїй країні. У контексті реалізації національного плану Китаю щодо розвитку інноваційного суспільства та економіки знань у 2010-2020 рр., такі фахівці розглядаються як запорука економічного росту та конкурентоспроможності національної економіки. Що стосується соціально-політичного аспекту, все більш актуальними є прагнення та реальні кроки Китаю до перетворення на міжнародний хаб якісної вищої освіти та провідного глобального гравця на ринку міжнародної вищої освіти (Хіао, 2017).

На *інституційному рівні* розгляду цілей розвитку ТННЕ слід звернути увагу на мотивацію західних університетів, які створюють свої філії в Китаї, та китайських університетів, які стають співзасновниками таких міжнародних філій. Спільною для двох названих сторін є мотивація до підвищення міжнародного статусу власного вишу. Для китайських університетів, що є, як вказувалося вище, одночасно академічними інституціями та державними установами, що реалізують державну політику, вагомими є суспільно-політичні пріоритети виконання державних освітніх та соціально-економічних планів і програм.

На *особистісному рівні* розгляду фахівці визначають зростаюче прагнення і спроможність громадян Китаю до отримання якісної освіти, у тому числі і вищої, за кордоном. Така освіта слугує ліфтом для підвищення соціального статусу людини через якісне працевлаштування як випускника вишу. Розвиток значно ТННЕ полегшує доступ до якісної вищої освіти міжнародного

рівня у фінансовому плані (Хіао, 2017). Отже, на особистісному рівні домінують соціально-економічні мотиви підтримки розвитку закладів TNHE.

3. Нормативні засади транснаціональної вищої освіти в Китаї.

Нормативні засади транснаціональної освіти визначені як у спеціалізованих документах Міністерства освіти Китаю, присвячених китайсько-іноземному співробітництву у сфері вищої освіти, так і у державних документах більш загального характеру, що відображають плани освітніх реформ у країні.

Основним документом, що стосується міжнародного освітнього співробітництва в Китаї, є «Положення Китайської Народної Республіки про китайсько-іноземне співробітництво в управлінні закладами освіти» (Regulations of the People's Republic of China on Chinese-Foreign Cooperation in Running Schools, 2003) (МоЕ, 2003). Призначення Документу сформульовано як «застосування до діяльності у сфері співробітництва між іноземними та китайськими закладами освіти, ... зміцнення міжнародного обміну та співробітництва в сфері освіти» (МоЕ, 2003, Глава 1).

У Документі зазначалося, що «китайсько-іноземне співробітництво в управлінні школами має дотримуватись законів Китаю, здійснювати освітню політику Китаю, відповідати китайській публічній етиці та не ставити під загрозу суверенітет, безпеку та суспільні інтереси Китаю».

У статті 1 розділу 1 аналізованого документу (МоЕ, 2003) зазначено, що китайський уряд заохочує китайсько-іноземне співробітництво у сфері вищої та професійно-технічної освіти.

У Положенні наголошується на важливості освітнього суверенітету Китаю та зазначається, що розвиток китайсько-зарубіжного освітнього співробітництва має відповідати потребам розвитку вищої освіти країни. Функціонування міжнародних філій університетів повинно відбуватися відповідно до суспільних інтересів і безпеки Китаю. У документі також зазначено, що міжнародні освітні установи не повинні пропонувати спеціальні освітні програми у військовій, поліцейській та політичній сферах.

Відповідно до положень документу, в Китаї не дозволена діяльність жодної незалежної міжнародної філії іноземного університету. Єдиний спосіб створення такої філії – це співпраця з китайським університетом (МоЕ, 2003).

Низку уточнень з питань діяльності закладів транснаціональної вищої освіти сформульовано у документі «Позиції Міністерства освіти щодо деяких питань китайсько-іноземного співробітництва в управлінні школами» (2006) (Opinions of Ministry of Education on Some Issues of Chinese-Foreign Cooperation in Running Schools. (MoE, 2006)

В аналізованому Документі Міністерство освіти Китаю висловлює думку, що розвиток різноманітних способів освітнього обміну та співробітництва є одним із важливих компонентів китайської політики «Відкриття та реформи» («Opening and Reform»), а участь у міжнародному обміні знаннями є для країни важливим засобом підвищення своєї глобальної конкурентоспроможності.

У Документі також зазначено, що університети та коледжі мають брати участь у різноманітних формах міжнародного обміну та співпраці на всіх рівнях. Китайські університети повинні використовувати різноманітні підходи для пошуку спільних проєктів співпраці з іноземними партнерами. Китайські виші також повинні докласти зусиль, щоб залучити більше вчених і експертів світового класу для викладання та досліджень у Китаї. (МоЕ, 2006)

Нарешті, ще одним документом, вартим уваги у межах нашого аналізу нормативної бази ТННЄ, є документ більш широкого характеру, що являє собою стратегічний план розвитку освіти Китаю на 2010-2020 рр. – «Національний план середньострокової та довгострокової освітньої реформи та розвитку» (National Outline for Medium and Long Term Educational Reform and Development) (2010-2020 рр.) (State Council of China, 2010).

У документі зазначено, що «важливо реформувати та розвивати освіту, відкриваючи її зовнішньому світу, здійснюючи освітній обмін і співпрацю на різних рівнях і в широкому масштабі, а також підвищуючи рівень інтернаціоналізації освіти» (State Council of China, 2010, с. 34).

В аналізованому політичному документі підкреслено, що інтернаціоналізація освіти має сприяти реформі та розвитку освіти в Китаї а також підвищити глобальну конкурентоспроможність країни. Щоб задовольнити потреби національної економіки, Китай повинен розвивати таланти з глобальним баченням і здатними «брати участь у міжнародних справах і конкуренції» (State Council of China, 2010, с. 34).

З точки зору практики інтернаціоналізації на інституційному рівні, у Національному плані 2010 р. стверджувалося, що Китай має сприяти взаємному визнанню атестатів та ступенів між закладами вищої освіти різних країн і регіонів. Крім того, «високоякісні китайські заклади вищої освіти повинні заохочуватися до створення філій за кордоном, широкого міжнародного обміну, співпраці та освітніх послуг» (State Council of China, 2010, с. 35).

Що стосується набору іноземних студентів, План Державної ради Китаю 2010 р. вимагав від китайського уряду надати більше державних стипендій та фінансової допомоги, щоб залучити більше іноземців до навчання в країні. Згідно з програмним документом, китайські

університети та коледжі мали запропонувати більше курсів англійською та іншими іноземними мовами.

У Плані зазначено важливість розвитку міжнародних кампусів закордонних університетів у Китаї. У даному контексті підкреслено, що центральний та місцевий уряди Китаю мають надати допомогу у створенні групи «зразкових китайсько-іноземних кооперативних закладів освіти, будувати спільні лабораторії та дослідницькі центри міжнародного співробітництва» (State Council of China, 2010 р., с. 46). У Документі також зазначено, що китайсько-іноземні кооперативні університети слід розглядати як пілотні програми реформування системи вищої освіти Китаю.

Отже, питання міжнародного співробітництва у сфері вищої освіти є предметом уваги цілої низки нормативних документів, що стосуються проблем розвитку вищої освіти Китаю. Спільним для них є те, що інтернаціоналізація вищої освіти в цілому та створення закладів TNHE зокрема повинні слугувати пріоритетним соціально-економічним, соціально-політичним та академічним інтересам Китаю.

4. Організаційні засади транснаціональної вищої освіти в Китаї.

Організаційні засади транснаціональної вищої освіти в Китаї є предметом розгляду, як окремих науковців (наприклад, (Xiao, 2017)), так і спеціалізованих наукових центрів, організацій, фахових мереж (наприклад, The Observatory on Borderless Higher Education – OBHE; Global Association of Transnational Education – TNE Global тощо).

Так, у дослідженні «Міжнародні кампуси та THE у Китаї: Визначення, зростання та раціоналізація» (Zhou, 2019), авторами якого є як китайський науковець, так і міжнародний дослідник-представник OBHE, проаналізовано різні типи TNHE та підходи до розуміння статусу установ TNHE. Зокрема, до типів TNHE, що існують в Китаї, фахівці відносять такі:

- спільні освітні програми;
- спільні установи: які не мають юридично визнаного керівника, затвердженого в опублікованому списку зареєстрованих закладів Міністерства освіти Китаю, що означає, що вони не є визнаними як незалежні установи;
- спільні установи, які мають юридично визнаного керівника, що, як правило, є президентом спільної інституції та делегований від китайського партнера (Zhou, 2019).

Пояснюючи статус названих вище типів TNHE, а саме — спільних установ, науковці зазначають: «Перший тип спільної установи, як правило, є «вторинною» (secondary) установою, іншими словами – установою в

установі, орієнтованою на міжнародне співробітництво та розміщеною в рамках існуючих китайських університетів.

Другий тип спільної установи характеризує міжнародну філію кампусу університету (international branch campus - IBC), що існує в Китаї. Звичайно, спільні програми, перша категорія, зазначена вище, є просто окремими програмами, а не установами» (Zhou, 2019).

Щодо типів TNHE зазначимо принагідно, що на сайті TNE Global вказано більш широке їх різноманіття: міжнародна філія кампусу університету (International Branch Campus), спільний університет (joint university), спільний інститут/мікрокампус (joint institute/micro campus), спільні/подвійні академічні ступені (joint/double degrees); віртуальна/дистанційна освіта (virtual/distance), освітня діяльність за франшизою/ліцензією (franchise/licensing) (TNE Global, 2021).

Щодо кількісних характеристик закладів та інших типів TNHE в Китаї зазначимо, що в січні 2019 року Міністерство освіти Китаю оголосило, що кількість установ і програм китайсько-іноземного співробітництва становила близько 2600. Серед них приблизно 90% були індивідуальними програмами, а решта – закладами, тобто одним із кількох типів «спільних установ». Кількість повноцінних, тобто зареєстрованих та ліцензованих Міністерством освіти Китаю установ на той час дорівнювала дев'яти. Університетами-співзасновниками цих установ стали виші Великої Британії, США, Гонконгу, Ізраїлю та Росії (Zhou, 2019).

Нарешті, звернемося до характеристики способів надання TNHE в Китаї. Такими способами, згідно з даними китайських дослідників, стали:

1) фізична присутність: ЗВО з країни походження створює повноцінну філію кампусу університету, навчальний центр або факультет у країні перебування щоб здійснювати освітню діяльність шляхом викладання навчальних курсів та програм для студентів.

2) дистанційне навчання: ЗВО з країни походження пропонує курси та програми через Інтернет, комп'ютери, телебачення, радіо, відеоконференції, віртуальну дошку чи інші методи за межами національних кордонів. У такому режимі деякі лекції, семінари або інші форми навчальної діяльності організуються для студентів f2f через місцевих партнерів або навчальний центр.

3) надання освітніх послуг місцевим провайдером (Local delivery): ЗВО з країни походження уповноважує партнера (зазвичай, місцевого провайдера освітніх послуг) у приймаючій країні надавати послуги у сфері вищої освіти у вигляді навчальних курсів та програм. Кваліфікація

присвоюється установою країни походження вишу. Усі заходи з навчання, управління та оцінювання проводяться відповідно до правил і політики як країни походження, так і країни перебування вишу. Наприклад, курсові та підсумкові екзамени, а також оцінки модеруються викладачами університету країни його походження (Ma, Jieming, 2019)¹.

Підводячи підсумок розгляду організаційних підходів до транснаціональної освіти в Китаї зазначимо, що найбільш поширеною формою є спільні програми бакалаврського, магістерського та докторського рівнів, що створені іноземними та китайськими ЗВО. За даними Міністерства освіти Китаю, що оприлюднені на сайті TNE Global, тільки в 2021 році в умовах значних обмежень міжнародних академічних контактів, що було пов'язано і пандемією Covid-19 та загостренням суспільно-політичних й економічних суперечностей між державами, що є активно задіяними у спільних програмах, МО Китаю було затверджено 21 нову спільну програму. Зазначимо, принагідно, що одна з цих програм, до того ж докторська, що найбільш престижно, була створена з українським вишем (Київський національний університет технологій та дизайну) (TNE Global, 2021).

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Реалізація поставленої у дослідженні мети, а саме: характеристика цільових пріоритетів, нормативних та організаційних засад транснаціональної освіти в Китаї, дозволила дійти таких висновків:

1. Тракткування ключових понять дослідження, а саме – вища освіта, інтернаціоналізація вищої освіти, транснаціональна освіта в українських, європейських/міжнародних та китайських наукових й довідникових джерелах має певні відмінності, пов'язані як з відповідними термінологічними традиціями, так і специфічними соціально-економічними, соціально-політичними та культурно-освітніми контекстами реалізації розглядуваних процесів. Найбільш суттєвою є специфіка трактування процесів інтернаціоналізації вищої освіти в Китаї порівняно з європейським трактуванням. З'ясовано, що для Китаю принципово важливо сполучити вестернізацію, яку несе з собою, як справедливо вважають китайські фахівці, міжнародний та глобальний вимір вищої освіти, з коренізацією (indigenization), тобто з національною освітньою традицією, побудованою на ідеях конфуціанства.

2. У дослідженні схарактеризовано цільові пріоритети розвитку ТННЕ в Китаї на національному, інституційному та особистісному рівнях. Показано, що на всіх рівнях значимими є завдання підвищенням конкуренто-

---

¹ Ma, Jieming, Li, Chili, Gu, Minming (2019) Transnational Education in Sino-foreign Cooperative Universities: Modes, Benefits and Concerns. *International Journal of Information and Education Technology*, Vol. 9, No. 9, 629-633. doi: 10.18178/ijiet.2019.9.9.1279

спроможності: національної економіки, закладу вищої особистості, кожного фахівця, що, в умовах побудови суспільства та економіки знань, суттєвою мірою залежить від якості освітніх послуг, що надаються у країні.

3. З'ясовано, що нормативні засади транснаціональної вищої освіти в Китаї сформульовано як у спеціалізованих відомчих документах МО Китаю, присвячених китайсько-іноземному співробітництву у сфері вищої освіти, так і у державних документах більш загального характеру, що відображають плани освітніх реформ у країні. Чинним документом, що стосується міжнародного освітнього співробітництва, є «Положення Китайської Народної Республіки про китайсько-іноземне співробітництво в управлінні закладами освіти» 2003 року, в якому сформульовано вимоги дотримуватися у китайсько-іноземному співробітництві в управлінні школами законів Китаю, освітньої політики держави, відповідати китайській публічній етиці та не ставити під загрозу суверенітет, безпеку та суспільні інтереси Китаю

4. Окреслено організаційні засади транснаціональної вищої освіти в Китаї. Виявлено, що існуючими в країні формами здійснення діяльності у сфері ТННЕ є такі, як спільні освітні програми (дозволяють отримати спільні/подвійні академічні ступені (joint/double degrees)) та спільні освітні установи (міжнародна філія кампусу університету (international branch campus), спільний університет (joint university), спільний інститут/мікрокампус (joint institute/micro campus)). Домінуючою за своєю кількістю формою ТННЕ є спільні освітні програми. Найбільш повноцінною формою ТННЕ є спільні установи (International Branch Campus, joint university), які мають юридично визнаного керівника, що, як правило, є президентом спільної інституції та делегований від китайського партнера.

Подальші дослідження розвитку транснаціональної вищої освіти в Китаї передбачають систематизацію досвіду діяльності міжнародних філій університетів з метою його популяризації в системі вищої освіти України.

ЛІТЕРАТУРА

- Бойченко, М. (2013). Вплив інтернаціоналізації на розвиток інноваційних процесів в управлінні європейською вищою освітою. *Studies in Comparative Education*, (2). <https://doi.org/10.31499/2306-5532.2.2011.18608>
- Дебич, М. (2016). Інтернаціоналізація вищої освіти в глобалізованому світі: тенденції та виклики. *Вища освіта*, 6, 31–40.
- Кремень, В. Г. (Ред.). (2014). *Національний освітній глосарій: вища освіта*. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди».
- Сбруєва, А. А., Єременко, І. В. (2019) *Формування європейського виміру забезпечення якості вищої освіти в контексті інтернаціоналізації освітнього простору: монографія*. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка. <https://doi.org/10.24139/978-966-698-280-6/2019>

- Cai, Y. (2014). Institutionalization of internationalization of higher education in China. *Frontiers of Education in China*, 9 (2), 175-181.
- de Melo Costa, D., Zha, Q. (2020) Chinese Higher Education: The role of the economy and Projects 211/985 for system expansion. *Ensaio: Avaliação e Políticas Públicas em Educação*, 30 (114). <https://doi.org/10.1590/S0104-40362020002802657>
- Healey, N. M., Bordogna, C. (2014) From Transnational to Multinational Education: Emerging Trends in International Higher Education. *Internationalisation of Higher Education*, 3, 33-56. Retrieved from: <http://www.universityworldnews.com/article.php?story=20161110144407523>
- Huang, F. (2007). Internationalization of higher education in the era of globalization: What have been its implications in China and Japan? *Higher Education Management and Policy*, 19 (1), 47-61.
- Knight, J. (2007). Internationalization brings important benefits as well as risks. *International Educator*, 16 (6), 59-62.
- Knight, J. (2008). *Higher Education in Turmoil. The Changing World of Internationalization*. Rotterdam and Taipei: Sense.
- Lan Lin, Phylis. (2019) Trends of Internationalization in China's Higher Education: Opportunities and Challenges. *US-China Education Review B*, 9 (1), 1-12.
- Lane, J. E., & Kinser, K. (2011). The cross-border education policy context: Educational hubs, trade liberalization, and national sovereignty. *New Directions for Higher Education*, 155 (3), 79-85.
- Ma, Jieming, Li, Chili, Gu, Minming (2019) Transnational Education in Sino-foreign Cooperative Universities: Modes, Benefits and Concerns. *International Journal of Information and Education Technology*, Vol. 9, No. 9, 629-633. <https://doi.org/10.18178/ijiet.2019.9.9.1279>
- Ministry of Education. (2003). Regulations of the People's Republic of China on Chinese-Foreign Cooperation in Running School. Retrieved from <http://www.crs.jsj.edu.cn/index.php/default/news/index/3>
- Ministry of Education. (2006) *Opinions of Ministry of Education on Some Issues of Chinese-Foreign Cooperation in Running Schools*. Retrieved from: <http://www.asianlii.org/cn/legis/cen/laws/ootmoeoriccsce1080/>
- O'Malley, B. (2016, November 11). *China overtakes UAE as top host of branch campuses*. *University World News*. Retrieved from:
- OECD. (1998). *Glossary of Education terms. World declaration on higher education*.
- State Council of China. (2010). National Outline for Medium and Long Term Educational Reform and Development (2010-2020). Retrieved from: http://www.gov.cn/jrzq/2010-07/29/content_1667143.htm
- Sum, C.-Y. (2018) A great leap of faith: limits to China's university cities. *Urban Studies, Glasgow*, 55 (7), 1460-1476. <https://doi.org/10.1177/0042098017716845>
- Times Higher Education World University Ranking*. (THE) (2021). Retrieved from: <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2021/world-ranking#!>
- TNE Global (Global Association of Transnational Education)* (2021). About Us. Our Priorities. Retrieved from <http://tneglobal.org/aboutus>
- Tsiligiris, V. (2014). *Transnational education vs international student mobility*. Substitutes or distinct markets? The Observatory of Borderless Higher Education.
- UNESCO and Council of Europe* (2001). Code of Good Practice in the Provision of Transnational Education. Riga: Unesco-CEPES.

- UNESCO Institute for Statistics (UIS). (2018) Education. Number of students and enrolment rates by level of education. Retrieved from: http://data.uis.unesco.org/Index.aspx?DataSetCode=EDULIT_DS&popupcustomise=true&lang=en
- Van Der Wende, M. (2011). Internationalization policies: about new trends and contrasting paradigms. *Higher Education Policy*, 14 (3), 249-259.
- Welch, A. (2010) Enter the Dragon: the internationalisation of China's higher education system. in Ryan, J. Ed. *China's H/Ed Reform and Internationalisation*. London: Routledge.
- Xiao, J. (2017) *Internationalization of Higher Education in China: A Case Study of International Branch Campuses*. University of Alberta. Retrieved from: <https://era.library.ualberta.ca/items/8f36cb68-a7f4-4ea2-8c97-365021895483>
- Yang R. (2014) China's Strategy for the Internationalization of Higher Education: An Overview. *Front. Educ. China*, 9 (2), 151-162. <https://doi.org/10.3868/s110-003-014-0014-x>.
- Yang, R. (2008). Transnational higher education in china: Contexts, characteristics and concerns. *Australian Journal of Education*, 52 (3), 272-286.
- Zhou, X. (Emily) (2019). *International Branch Campuses and TNE in China: definitions, growth and rationalization*. The Observatory of Borderless Higher Education.
- Zhou, X. (Emily), Merola, R. (2019). *International Branch Campuses and TNE in China: definitions, growth and rationalization*. The Observatory on Borderless Higher Education. Retrieved from: <https://www.obhe.org/resources/international-branch-campuses-and-tne-in-china-definitions-growth-and-rationalization>.

РЕЗЮМЕ

Чу Ин. Транснациональное высшее образование в Китае: целевые приоритеты, нормативные и организационные основы.

В статье проведен сравнительно-терминологический анализ понятийного аппарата проблемы транснационального высшего образования (ТНВЕ): высшее образование, интернационализация высшего образования, транснациональное высшее образование. Показаны общие и отличительные черты трактовки указанных понятий в отечественной, европейской/международной и китайской терминологических традициях. Определены целевые приоритеты развития транснационального образования в Китае на национальном, институциональном и личностном уровнях в их социально-экономическом, общественно-политическом и академическом измерениях. Проанализированы государственные нормативные акты, регламентирующие предоставление ТНВЕ в Китае начиная с 2003 г. Очерчены организационные основы транснационального высшего образования в Китае.

Ключевые слова: высшее образование, интернационализация высшего образования, транснациональное высшее образование, Китай.

SUMMARY

Chu Ying. Transnational higher education in China: target priorities, regulatory and organizational foundations.

The aim of the article is to characterize the key concepts of the study; target priorities, normative and organizational foundations of transnational higher education (TNHE) in China. To achieve this goal the methods of comparative-terminological analysis, analysis of causal relations, structural-logical analysis were used. The specifics of interpretation of the key research concepts (higher education, internationalization of higher education, transnational education) in Ukrainian, European/international and Chinese scientific and reference sources are revealed. It is shown that the existing differences are related to both terminological

traditions and specific socio-economic, cultural and educational contexts of the implementation of the processes under investigation. The goals of TNHE development in China at the national, institutional and personal levels are characterized. It is noted that at all levels the tasks of increasing competitiveness are the most important: the competitiveness of the national economy, HEI, each specialist, that, in terms of building the knowledge society and economy, depends greatly on the quality of higher education. The state legal acts regulating the provision of TNHE in China since 2003 are analyzed. The organizational forms of transnational higher education in China are outlined. It is found that the existing forms of TNHE activities in the country include collaborative programs (give the possibility to obtain joint/double degrees) and collaborative institutions (International Branch Campus, joint universities). The dominant form of TNHE is collaborative programs. The most full-fledged forms of TNHE are the international branch campus and a joint university with a legally recognized head, who is usually the president of the joint institution and delegated by a Chinese partner.

Key words: *higher education, internationalization of higher education, transnational higher education, China.*